

DOI: 10.26565/2075-1893-2022-35-02
УДК 910.2:338.484(477)

Юлія Прасул*

к. геогр. н., доцент кафедри фізичної географії та картографії;
e-mail: y.prasul@karazin.ua; ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3516-7882>

Наталія Бубир*

к. геогр. н., доцент кафедри фізичної географії та картографії;
e-mail: bubyr-n@ukr.net; ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1362-1151>

Яніна Мельник*

магістр кафедри фізичної географії та картографії;
e-mail: ledlolana@gmail.com; ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2378-4958>

Андрій Чудінов*

бакалавр кафедри фізичної географії та картографії;
e-mail: chydinov2021gk11@student.karazin.ua; ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9907-1911>

*Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

Геопросторово-картографічний аналіз туристичних можливостей України на основі альтернативної туристичної доступності

Мета статті – обґрунтування методики геопросторово-картографічного аналізу альтернативної туристичної доступності регіонів України за окремими видами туризму та висвітлення результатів її апробації на практиці.

Основний матеріал. У статті представлені результати оцінювання туристичних дестинацій (адміністративних областей) за авторською методикою визначення альтернативної туристичної доступності. Альтернативна туристична доступність на цьому етапі дослідження передбачає оцінку територій як можливостей, що виключають одна одну, їх вибору для реалізації курортно-лікувального, культурно-розважального, пізнавального, релігійного, пішохідного видів туризму і є продовженням пошуків оптимальної моделі врахування факторів вибору дестинації з точки зору споживача туристичних послуг. Поєднання рейтингового підходу, методу суми місць, картографування для опрацювання базових і спеціальних показників територіальної, практичної, цінової, інформаційної доступності на прикладі Черкаської області як базової та її конкурентів серед областей України за названими вище видами туризму дозволило отримати практичні рекомендації не тільки для самої Черкаської області, але і для інших областей, які становлять її альтернативу. Геопросторово-картографічний аналіз визначений як найдоцільніший на всіх етапах дослідження: від вивчення території – до представлення результатів та прийняття адміністративних рішень.

Висновки та подальші дослідження. За результатами дослідження виявили, що лідером є Київська область за культурно-розважальним, релігійним і пізнавальним видами туризму та Одеська область за курортно-лікувальним, пішохідним видами туризму завдяки розвиненій інфраструктурній складовій, гарній базовій територіальній доступності та активному просуванню тематичних туристичних продуктів. Основними конкурентами для Черкаської області, яка значно програє лідерам за територіальним і практичним факторами альтернативної туристичної доступності, будуть такі області: за базовими показниками і щодо пізнавального туризму – Вінницька та Полтавська, щодо курортно-лікувального – Вінницька і Миколаївська, щодо культурно-розважального – Полтавська і Херсонська, щодо релігійного – Вінницька та Хмельницька. Що ж до пішохідного спортивного і спортивно-оздоровчого, то тут спостерігається найсуворіша конкуренція. Перевагою Черкаської області є ціновий фактор. Серед областей, які займають найнижчі сходинки і часто не можуть конкурувати з більш сильними областями через цілу низку факторів недостатнього рівня, виділяємо за різними видами туризму Тернопільську, Сумську, Хмельницьку, Житомирську області. На перспективу визначаємо напрямок адаптації запропонованої методики на рівні об'єднаних територіальних громад.

Ключові слова: туристична дестинація, оцінка, туристична доступність, Черкаська область, Київська область, Львівська область, Харківська область, картографування, вибір.

Вступ. Розвиток туризму є характерною ознакою сучасного світу. Протягом історії його розвитку змінювалися погляди подорожуючих на вибір території для відпочинку. Наразі є характерним перехід від етапу сприймання того, що пропонують туристичні організатори, до власного пошуку бажаних місць відпочинку і формування індивідуальних турів під особисті запити. Таким чином, у ході вибору відбувається знаходження альтернативи між певними територіями, що пропонують аналогічний туристичний продукт. Тому має сенс розглянути території, зокрема адміністративно-територіальні утворення, що можуть стати альтернативою під час вибору місця відпочинку, наприклад, за певним видом туризму. Дієвим методом для цього виступає геопросторово-картографічний аналіз альтернативної туристичної доступності території дослідження, вивченням якої займаються у Каразінському університеті з 2018 року.

Вихідні передумови. Загальною теоретико-методологічною основою дослідження виступили наукові праці О. О. Бейдика щодо класифікації туризму та туристичної діяльності [2], загальна методика суми рейтингових місць, наукові праці туризмознавців щодо методик оцінки туристичних ресурсів та потенціалу території [1; 4; 7; 9], дослідження фахівців ГІС.

Дослідження рекреаційних ресурсів певної території завжди базувалося на використанні певних підходів і методів, зокрема серед підходів слід виділити функціональний, екологічний, економічний, комплексний тощо. Методологічна база оцінки потенційних рекреаційних можливостей території (самих туристсько-рекреаційних ресурсів та можливостей їх залучення, прогнозованих рекреаційних потоків тощо) набагато ширша. Слід зазначити активне впровадження диференційних методик оцінки рекреаційних ресурсів [9], методик оцінювання рекреаційного потенціалу та комплексних оцінок туристично-рекреаційних ресурсів [7; 8], оцінювання рекреаційної привабливості та рівня розвитку рекреаційного потенціалу [1; 4].

Туристичну доступність території можна розглядати у багатьох аспектах. Так, Н. І. Варга, В. О. Рюль

розглядають доступність об'єктів туристичної інфраструктури як сукупність мінімальних технічних вимог до створення сприятливих умов життєдіяльності людей з інвалідністю [3]. Туристичну доступність часто розглядають як можливість дістатися певного об'єкта з метою ознайомлення з ним [5].

Поняття альтернативної туристичної доступності є новим у географії, зокрема географії рекреації і туризму. Під альтернативною туристичною доступністю розуміємо визначення можливостей того, що саме дану територію оберуть для відпочинку серед подібних. Визначати такі можливості можна за різними підходами: за видами аналогічних туристичних продуктів, за ресурсним потенціалом, за можливостями розвитку окремих видів туризму тощо. Авторський колектив цієї роботи розглядав альтернативну туристичну доступність раніше на регіональному рівні, і у попередніх публікаціях [6] ми детально розкрили методику оцінки альтернативної туристичної доступності території по відношенню до сусідів I порядку. Впроваджуючи отримані результати, прийшли до висновку, що розроблену методику доцільно використати і в інших напрямках туризмознавчих досліджень. Протягом 2020-2021 років були здійснені дослідження альтернативної туристичної доступності на національному рівні у межах окремих видів туризму.

Метою статті є обґрунтування методики геопросторово-картографічного аналізу альтернативної туристичної доступності регіонів України за окремими видами туризму та висвітлення результатів її апробації на практиці.

Виклад основного матеріалу. Геопросторово-картографічний аналіз туристичних можливостей на основі альтернативної туристичної доступності виступає початковим етапом розробки регіонального плану / стратегії розвитку туризму і передумовою проведення SWOT-аналізу, дозволяє наочно відобразити туристичний потенціал з точки зору можливостей вибору території для відпочинку, надає можливості якісніше впроваджувати туристичну діяльність (рис.1).

Рис. 1. Модель визначення альтернативної туристичної доступності

Початковим кроком є визначення базової території і кінцевої мети дослідження і, відповідно до нього, вибір підходу до визначення альтернативної туристичної доступності, зокрема за видами аналогічних туристичних продуктів, за ресурсним потенціалом, за можливостями розвитку окремих видів туризму у порівнянні з сусідами, пошук місця на національному / міжнародному ринку тощо.

Пошук відповідей на запитання: Що сприяє збільшенню туристичних потоків у зрівнянні з сусідніми областями? Чому туристи обирають центральні райони у той час, коли найбільша концентрація туристичних об'єктів характерна для околиць? За рахунок чого у релігійному туризмі область має вищу конкурентоспроможність у зрівнянні з іншою? Урізноманітнить і відрізнити критерії оцінювання. Визначення альтернативної туристичної доступності у наших дослідженнях 2020-2021 років передбачало вибір підходу за можливостями розвитку окремих видів туризму і є подовженням дослідження альтернативної туристичної доступності у порівнянні з сусідами I порядку [6]. Для апробації запропонованої методики оцінювання альтернативної туристичної доступності ми обрали за базову Черкаську область України, для якої визначили доцільність, сильні риси і слабкі сторони розвитку окремих видів туризму у зрівнянні з іншими областями України, для яких обрані види туризму також є характерними. Для визначення видів туризму скористалися результатами дослідження О. О. Бейдика [2], який визначив, що Черкаська область має потенціал для розвитку курортно-лікувального, культурно-розважального, пізнавального, релігійного, пішохідного видів туризму. Також, базуючись на його дослідженнях, обрані області, у межах яких отримали розвиток названі види туризму. Так, найбільше конкурентів для Черкаської області було визначено за пізнавальним та курортно-лікувальним туризмом, а найменше – за релігійним туризмом. Однією з характерних особливостей туризму є поєднання на одній території можливостей для розвитку кількох видів туризму, при цьому ресурси на їх розвиток можуть бути розпорощені і заплановані результати не досягнуті. Визначення альтернативної туристичної доступності за кожним видом туризму окремо дозволить визначити пріоритетні напрями, за яких можна отримати найшвидший результат, та ті критерії головних конкурентів по кожному з видів туризму, за якими вони перевершують базову територію.

Наступним кроком є визначення певних факторів і критеріїв оцінювання, адаптація їх під апробовану методику оцінювання альтернативної туристичної доступності за рейтинговим підходом по сумі місць із визначенням бальних оцінок. Під час комплексного оцінювання альтернативної туристичної доступності туристичної атракції відповідно до сусідів I порядку були визначені цінний, територіальний, інформаційний, практичний фактори,

які при оцінюванні альтернативної туристичної доступності за можливостями розвитку окремих видів туризму взяті за базові.

Під фактором цінової доступності розуміємо здатність території запропонувати настільки достатню різноманітність туристичних продуктів, що задовольнить туриста з різним бюджетом. Саме така територія буде вважатися найбільш доступною. У розрізі фактору територіальної доступності розглядаємо можливість дістатися до місця призначення з максимальним комфортом та мінімальними витратами зусиль і часу. Оцінювання інформаційного фактору доступності визначає можливість отримання актуальної, достовірної та повної за обсягом інформації про туристичні атракції та об'єкти туристичної інфраструктури. Практичний фактор доступності території розкриває обсяги та структуру ємності туристичного продукту, що задовольняє потреби відпочивальника. Критерії оцінювання зазначених факторів для всіх видів туризму є однаковими (відповідно до їх сутності): кількість і різноманітність закладів розміщення та харчування, середня вартість ночівлі у закладі розміщення готельного типу та вечері у ресторані; географічна локація щодо міжнародних аеропортів, моря, транспортних вузлів; популяризація в мережі туристичної галузі, обсяг доходів від туристичної діяльності (рис.2).

Своєрідність і унікальність розвитку конкретного виду туризму підкреслено при оцінюванні за окремими критеріями, які ми розглянемо пізніше. Вже на цьому етапі дослідження доцільним є застосування картографічного методу з метою вивчення просторової локалізації об'єктів туризму та туристичної інфраструктури за кожним видом туризму з подальшою оцінкою отриманих вихідних даних за рейтинговим підходом. Найвищий бал оцінки буде відповідати кількості розглянутих територіальних угруповань. Ураховуючи, що кількість конкурентів за кожним видом туризму може бути різною, то і максимальний бал, відповідно, може відрізнятись. У будь-якому разі максимальний бал за кожним фактором отримає територія, на якій він найкраще себе проявить.

Аналіз базових показників оцінювання альтернативної туристичної доступності показав, що лідерами виступають потужні туристичні центри, що є цілком логічним. Серед лідерів слід назвати Одеську і Київську області, з невеликим відривом за ними визначилися Запорізька, Харківська, Дніпропетровська та Львівська області України. Значно відстають за базовими критеріями Житомирська, Кіровоградська, Волинська, Чернігівська області. Відповідно Черкаська область, яку вибрано за ключову, займає середню позицію серед областей України за альтернативною туристичною доступністю за базовими показниками. Найближчими конкурентами є Вінницька та Полтавська області. Черкаська область програє лідерам за такими показниками, як кіль-

кість закладів харчування і середня вартість вечері у ресторані, територіальна доступність відносно транспортних вузлів, обсяги доходів від здійснення туристичної діяльності та ін. Особливо програвшим є перший показник, на який потрібно звернути увагу у першу чергу.

Найбільшу цікавість у дослідженні представляє геопросторово-картографічний аналіз територій за альтернативною туристичною доступністю у ракурсі конкретних видів туризму. Розглянемо це детальніше. Дослідження проводилося у ракурсі курортно-лікувального, культурно-розважального, пізнавального, релігійного, спортивного пішогодного видів туризму.

Обираючи місцевість для курортно-лікувального туризму, подорожуючі оцінюють такі показники, як середня вартість путівки до оздоровчого закладу (цінова доступність), популярність курортно-лікувальних закладів (інформаційна доступність), кількість і різноманітність курортно-лікувальних закладів (практична доступність) у межах конкретної території. Територіальна доступність оцінюється за базовими критеріями. З урахуванням названих показників визначено, що лідерами є Одеська, Київська та Львівська області (рис.3). Саме ці області туристи обирають для курортно-лікувального туризму переважно за практичним та територіальним факторами. Як альтернативні дестинації,

Фактори туристичної доступності території											
Цінова			Територіальна			Інформаційна			Практична		
Середня вартість однієї ночівлі у готелі			Відносно до міжнародних аеропортів			Популяризація в мережі туристичної складової. Загальний показник			Обсяг доходів від туристичної діяльності		
Середня вартість вечері у ресторані			Відносно до моря			Загальний показник			Кількість закладів харчування		
Сумарний базовий показник			Відносно до транспортних вузлів			Загальний показник			Кількість і різноманітність закладів розміщення		
Сумарний базовий показник			Сумарний базовий показник			Сумарний базовий показник			Сумарний базовий показник		

Рис. 2. Базові критерії альтернативної туристичної доступності

Рис.3. Рейтинг областей України за факторами альтернативної туристичної доступності курортно-лікувального туризму

можемо назвати Запорізьку, Харківську, Херсонську, Івано-Франківську області. Черкаська область не входить до лідерів та наближених до лідерів областей через слабкість інформаційної доступності за базовим критерієм та критерієм популяризації мережі курортно-оздоровчих закладів. Сильною стороною є середня вартість путівки до оздоровчого закладу, тобто ціновий фактор альтернативної туристичної доступності.

Розглядаючи культурно-розважальний туризм, ми враховували такі показники, як середня вартість відвідування закладів дозвілля / фестивалів (цінова доступність), популяризація закладів дозвілля / фестивалів (інформаційна доступність), подієвість, під якою розуміємо проведення етнічних заходів та фестивалів (практична доступність). Територіальна доступність оцінюється за базовими критеріями. Лідером при альтернативному виборі території для культурно-розважального туризму визначена Київська область. Основними конкурентами для неї виступають Одеська, Харківська, Львівська області. Найближчими конкурентами для Черкаської області виступають Херсонська та Полтавська області, яким вона програє за такими показниками, як проведення етнічних заходів та фестивалів та популяризація закладів дозвілля (рис.4). Саме на покращення цих показників потрібно звернути увагу під час визначення первинних заходів щодо просування культурно-розважального туризму в Черкаській області. Підтримувати далі на належному рівні слід середню вартість відвідування закладів дозвілля та фестивалів і базовий показник практичного фактору альтернативної туристичної доступності.

При визначенні лідерів та альтернативної туристичної доступності в аспекті пізнавального туризму враховуємо такі тематичні показники, як середня вартість відвідування історико-культурних об'єктів та їх популяризація у засобах інформації, кількість і різноманітність історико-культурних об'єктів (табл.). Лідером при альтернативному виборі території для пізнавального туризму визначена, як і для культурно-розважального туризму, Київська область. Значні шанси бути обраною має і Одеська область, програвши лідеру переважно за інформаційним фактором альтернативної туристичної доступності, зокрема за популяризацією історико-культурних ресурсів. Альтернативну туристичну доступність лідерам становлять Харківська, Львівська, Дніпропетровська області. Сумська, Тернопільська й Чернігівська області значно програють переважно за критеріями інформаційного, практичного і цінового фактору альтернативної туристичної доступності. Їм потрібно значно працювати над просуванням туристичного продукту пізнавального спрямування, формуванням цінової варіативності та розширенням мережі індустрії туристичної галузі в цілому.

Черкаська область за сумарним рейтингом замикає першу десятку і поступилася адміністративним одиницям з більш розвинутою туристичною інфраструктурою та вдалішим географічним положенням щодо транспортних вузлів. В аспекті розвитку релігійного туризму для визначення альтернативної туристичної доступності враховуємо такі тематичні показники, як середня вартість подорожей з релігійною метою (ціновий фактор альтернативної туристичної доступності), поширення

Рис. 4. Альтернативна туристична доступність регіонів України в аспекті розвитку культурно-розважального туризму

Таблиця

Пізнавальний туризм

Області	Фактори туристичної доступності території										Загальна сума балів
	Цінова			Територіальна	Інформаційна			Практична			
	*Середня вартість відвідування історико-культурних об'єктів	Базовий показник	Сума балів	Базовий показник	*Популяризація історико-культурних об'єктів	Базовий показник	Сума балів	*Кількість і різноманітність історико-культурних об'єктів	Базовий показник	Сума балів	
Вінницька	11	27	38	41	9	8	17	10	34	44	140
Волинська	19	24	43	10	8	10	18	1	23	24	95
Дніпропетровська	10	18	28	52	16	18	34	18	50	68	182
Житомирська	18	32	50	27	5	2	7	7	17	24	108
Закарпатська	17	19	36	9	17	6	23	2	46	48	116
Запорізька	1	30	31	56	10	17	27	20	43	63	177
Івано-Франківська	20	23	43	18	2	14	16	9	58	67	144
Київська	6	21	27	59	22	22	44	19	62	81	211
Кіровоградська	16	24	40	32	1	3	4	16	9	25	101
Львівська	7	9	16	44	21	21	42	22	62	84	186
Миколаївська	12	18	30	46	3	16	19	12	26	38	133
Одеська	9	23	32	63	13	19	32	15	60	75	202
Полтавська	8	16	24	38	15	15	30	11	33	44	136
Рівненська	22	23	45	19	7	13	20	5	21	26	110
Сумська	2	26	28	23	11	11	22	4	16	20	93
Тернопільська	21	22	43	18	4	9	13	8	10	18	92
Харківська	13	21	34	49	14	20	34	21	52	73	190
Херсонська	5	29	34	46	12	5	17	17	33	50	147
Хмельницька	14	24	38	26	20	7	27	6	33	39	130
Черкаська	4	17	21	40	18	12	30	13	34	47	138
Чернівецька	15	40	55	8	19	4	23	3	31	34	120
Чернігівська	3	20	23	35	6	1	7	14	8	22	87

інформації щодо подорожі з паломницькою метою (інформаційний фактор альтернативної туристичної доступності), кількість діючих та втрачених монастирів, паломницьких центрів (практичний фактор альтернативної туристичної доступності). Безумовним лідером виступає Київська область, альтернативною є Львівська область. Черкаська область теж може претендувати на ймовірний її вибір як території для подорожування з релігійною метою (рис.5). Саме за релігійним туризмом Черкаська область має найбільше шансів бути обраною для подорожування завдяки практичній доступності за кількісним показником діючих та втрачених монастирів на території, територіальній доступності. Але для закріплення свого рейтингового положення Черкаській області слід звернути увагу на критерії цінового фактору альтернативної туристичної доступності і популяризацію релігійного туризму та його тематичних об'єктів.

Серед видів спортивного туризму увага була зосереджена на більш поширеному і популярному пішому туризмі з урахуванням таких

показників, як середня вартість комерційного пішого туристичного туру (ціновий фактор альтернативної туристичної доступності), популяризація в мережі інформації про пішохідні тури (інформаційний фактор альтернативної туристичної доступності), мальовничість ландшафтів (практичний фактор альтернативної туристичної доступності). За пішохідним видом спортивного та спортивно-оздоровчого туризму лідером є Одеська область, але й вона серйозно програє своїм найближчим альтернативам (Київській, Харківській, Львівській областям) за ціновим фактором альтернативної туристичної доступності та популяризацією в мережі туристичних продуктів такого спрямування (рис.6). Розриви між альтернативними варіантами пішого спортивно-оздоровчого туризму є дуже невеликими, що каже про жорстку конкуренцію на цьому ринку.

Черкаська область займає середню ланку в рейтингу, значно програючи за територіальним та практичним факторами альтернативної туристичної доступності.

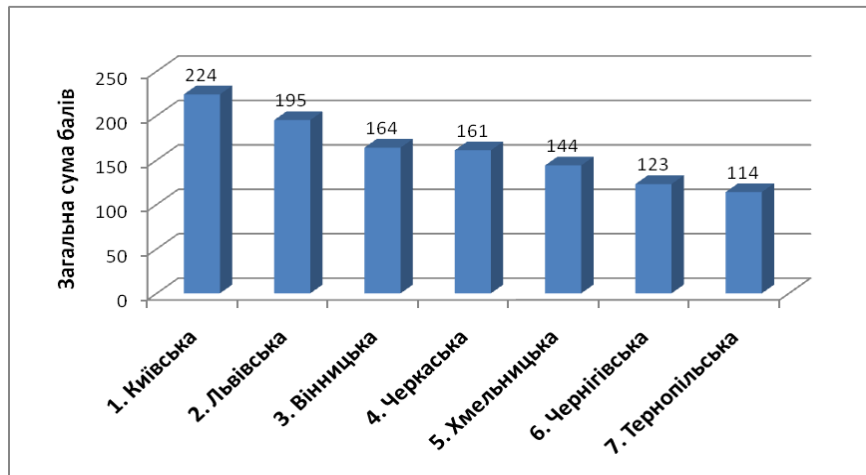

Рис. 5. Альтернативна туристична доступність регіонів України в аспекті релігійного туризму

Рис. 6. Альтернативна туристична доступність областей України в аспекті пішохідного туризму

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших пошуків. Геопросторово-картографічний аналіз сумарного рейтингового показника альтернативної туристичної доступності областей України у порівнянні одна з одною за виділеними видами туризму, обрхованого за принципом суми місць, за ціновим, територіальним, інформаційним, практичним факторами довів майже абсолютне лідерство Київської області за культурно-розважальним, релігійним, пізнавальним видами туризму та Одеської області за курортно-лікувальним і пішохідним видами туризму. Визначальними критеріями при цьому стали розвинена інфраструктура, територіальна доступність, популяризація і просування тематичних туристичних продуктів та об'єктів, на основі яких вони формуються. За результатами дослідження,

проведеного у 2020-2021 роках, встановлені рейтингові позиції регіонів України, які узагальнені нижче.

Геопросторово-картографічний аналіз регіонів України за альтернативною туристичною доступністю в аспекті курортно-лікувального туризму дозволив виділити таких основних конкурентів (у порядку зменшення потенційної можливості бути обраними для здійснення курортно-лікувального відпочинку): Одеська, Київська, Львівська, Запорізька, Харківська, Херсонська області. Лідери виокремилися переважно завдяки практичному (кількість і різноманітність курортно-лікувальних закладів) та територіальному факторам альтернативної туристичної доступності. Найменшу імовірність обрання потенційними відпочивальниками мають Чернівецька і Тернопільська області.

Геопросторово-картографічний аналіз регіонів України за альтернативною туристичною доступністю в аспекті культурно-розважального туризму дозволив виділити таких основних конкурентів (у порядку зменшення потенційної можливості бути обраними для здійснення подорожей з культурно-розважальною метою): Київська, Одеська, Харківська, Львівська області. Лідери виокремилися переважно завдяки практичному (проведення етнічних заходів та фестивалів) та базовому територіальному факторам альтернативної туристичної доступності. Найменшу імовірність обрання потенційними відпочивальниками мають Хмельницька і Закарпатська області.

Геопросторово-картографічний аналіз регіонів України за альтернативною туристичною доступністю в аспекті пізнавального туризму дозволив виділити таких основних конкурентів (у порядку зменшення потенційної можливості бути обраними для здійснення подорожей з пізнавальною метою): Київська, Одеська, Харківська, Львівська, Дніпропетровська області. Лідери виокремилися переважно завдяки популяризації історико-культурних об'єктів, базовим показникам територіального, інформаційного й практичного фактору альтернативної туристичної доступності. Найменшу імовірність обрання потенційними відпочивальниками мають Сумська, Тернопільська, Чернігівська області.

Геопросторово-картографічний аналіз регіонів України за альтернативною туристичною доступністю в аспекті релігійного туризму дозволив

виділити таких основних конкурентів (у порядку зменшення потенційної можливості бути обраними для здійснення подорожей з релігійною і паломницькою метою): Київська, Львівська, Вінницька, Черкаська області. Лідери виокремилися переважно через кількість діючих та втрачених монастирів на території, цінний фактор альтернативної туристичної доступності. Найменшу імовірність обрання потенційними туристами має Тернопільська область, незважаючи на знаходження там лаври і крупного паломницького центру.

Геопросторово-картографічний аналіз регіонів України за альтернативною туристичною доступністю в аспекті пішохідного туризму дозволив виділити таких основних конкурентів (у порядку зменшення потенційної можливості бути обраними для здійснення пішохідних подорожей): Одеська, Київська, Харківська, Львівська, Запорізька області. Лідери виокремилися переважно завдяки популяризації в мережі пішохідних турів, територіальному фактору альтернативної туристичної доступності. Найменшу імовірність обрання потенційними відпочивальниками мають Житомирська і Тернопільська області.

Перспективою подальших досліджень вбачаємо широку перевірку представленої методики на прикладі більшої кількості адміністративних областей, впровадження на рівні оцінювання територіальних громад, адаптацію під потреби реалізації економічно ефективної туристичної діяльності та визначення конкурентоспроможності територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабікова К.О. Методичні аспекти оцінювання ресурсного потенціалу рекреаційного туризму в контексті євроінтеграції України. *Агросвіт*. 2021. № 13-14. С. 25–31. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.13-14.25>.
2. Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України: навч. посібник. Київ: Альтерпрес, 2009. 400 с.
3. Варга Н.І., Рюль В.О. Доступність об'єктів туристичної інфраструктури в Закарпатській області (на основі соціологічного зрізу). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2021. Вип. 1 (48). С. 59–63. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.48.59-63>.
4. Дашук Ю.Є. Методика оцінки рівня розвитку рекреаційного потенціалу регіону: теоретичний аспект. *Економічний форум*. 2019. № 1 (3). С. 44–53. DOI: <https://doi.org/10.36910/6765-2308-8559-2019-3-8>.
5. Корж Н.В., Басюк Д.І. Управління туристичними дестинаціями: підручник. Вінниця: ТД Едельвейс і К, 2017. – 322 с.
6. Прасул Ю., Клименко В., Бубир Н., Мельник Я., Чудінов А. Визначення альтернативної туристичної доступності та її картографування. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*. 2021. Вип. 34. С. 29–37.
7. Топчів О.Г., Коломієць К.В., Сич В.А., Яворська В.В. Структурування рекреаційно-туристичного потенціалу на засадах географічного середовища: монографія. Кам'янець-Подільський, 2020. 332 с.
8. Школа І.М. Менеджмент туристичної індустрії. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2003. 662 с.
9. Boyko Z., Horozhankina N., Horb K. Methods of tourist resources evaluation as a component of tourism organization. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. 2020. Том 48. № 1. С. 70–76. DOI: <https://doi.org/10.25128/2519-4577.20.1.8>.

Prasul Yuliia Ivanivna – Candidate of Sciences (Geography), Associate Professor of the Department of Physical Geography and Cartography. Faculty of Geology, Geography, Recreation and Tourism. V.N. Karazin Kharkiv National University. e-mail: y.prasul@karazin.ua; ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3516-7882>

Bubyr Natalia Oleksandrivna - Candidate of Sciences (Geography), Associate Professor of the Department of Physical Geography and Cartography. The Faculty of Geology, Geography, Recreation and Tourism. V.N. Karazin Kharkiv National University. e-mail: bubyr-n@ukr.net; ID ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1362-1151>

Melnyk Yanina Romanivna - Magister of the Department of Physical Geography and Cartography. The Faculty of Geology, Geography, Recreation and Tourism. V.N. Karazin Kharkiv National University. e-mail: ledlolana@gmail.com; ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2378-4958>

Chudinov Andrii Vyacheslavovich – Bachelor of the Department of Physical Geography and Cartography. The Faculty of Geology, Geography, Recreation and Tourism. V.N. Karazin Kharkiv National University. e-mail: mastergragons2@gmail.com; ID ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9907-1911>

GEOSPATIAL-CARTOGRAPHIC ANALYSIS OF TOURIST OPPORTUNITIES IN UKRAINE BASED ON ALTERNATIVE TOURIST ACCESSIBILITY

The purpose of the article is to substantiate geospatial-cartographic analysis methodology of alternative tourist accessibility for Ukrainian regions by individual types of tourism and highlighting the results of its practical approbation.

The main material. The article provides the evaluation results of the tourist destinations (administrative regions) according to the author's method of determining alternative tourist accessibility. Alternative tourist accessibility at this stage of the research involves assessment of territorial development potential as mutually exclusive opportunities, the choice of these opportunities for implementation of resort-healing, cultural-entertainment, cognitive, religious, hiking types of tourism. It is a continuation of the search for an optimal model of destination selection factors from the consumer's point of view on tourist services to be taken into account. Using the combination of the rating approach, the method of places sums, mapping for processing of basic and special indicators of territorial, practical, price, information accessibility for Cherkasy region as a base example and other Ukrainian regions - competitors in above-mentioned types of tourism, we obtained practical recommendations not only for Cherkasy region itself, but also for other alternative areas. The authors established that Geospatial and cartographic analyses are the most appropriate at all stages of research: from studying the territory to presenting results and making administrative decisions.

Conclusions and further research. The research revealed that Kyiv region is the leader in cultural-entertainment, religious and educational types of tourism. Odesa region is the leader in resort-healing, hiking types of tourism due to the developed infrastructure component, good basic territorial accessibility and active promotion of thematic tourism products. Cherkasy region is significantly behind the leaders in terms of territorial and practical factors of alternative tourist accessibility. The main competitors for Cherkasy region are the following regions: Vinnytsia and Poltava - in cognitive tourism, Vinnytsia and Mykolaiv - in health resorts, Poltava and Kherson - in cultural and entertainment, Vinnytsia and Khmelnytsky - in relation to religion. We found that the most stringent competition for development in the tourism sector was in walking sports and sports and recreation. The advantage of Cherkasy region is the price factor. Among the regions that occupy the lowest rungs, and often cannot compete with stronger regions due to a variety of insufficient factors, we single out Ternopil, Sumy, Khmelnytskyi, Zhytomyr regions by various types of tourism. As a promising direction of research, we define the adaptation of the proposed methodology at the united territorial community's level.

Keywords: *tourist destination, assessment, tourist availability, Cherkasy region, Kyiv region, Lviv region, Kharkiv region, mapping, choice.*

REFERENCES:

- Babikova, K.O. (2021). Methodical aspects of assessing the resource potential of recreational tourism in the context of Ukraine's european integration. *Agrosvit*, 13-14, 25–31. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.13-14.25> [in Ukrainian].
- Beidyk, O.O. (2009). *Rekreational resources of Ukraine: A textbook*. Kyiv: Al'terpres, 400 [in Ukrainian].
- Varha, N., Ruhle, V. (2021). Accessibility of tourist objects infrastructure in the Transcarpathian Region (on the basis of sociological research) // *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Pedagogika. Sotsialna robota*, 1 (48), 59–63. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.48.59-63> [in Ukrainian].
- Dashchuk, Yu.Ye. (2019). Method of evaluation of the level of region recreation potential development: theoretical aspects. *Economic forum*, 1 (3), 44–53. DOI: <https://doi.org/10.36910/6765-2308-8559-2019-3-8> [in Ukrainian].
- Korzh, N.V., Basyuk, D.I. (2017). *Management of tourist destinations: A textbook*. Vinnytsia: TD Edelweiss and Co, 322 [in Ukrainian].
- Prasul, Yu., Klymenko, V., Bubyr, N., Melnyk, Ya., Chudinov, A. (2021). Definition of alternative tourist availability and its mapping. The problems of continuous geographical education and cartography, 34, 29–37 [in Ukrainian].
- Topchiev, O.G., Kolomiets, K.V., Sych, V.A., Yavorska, V.V. (2020). Structuring of the recreational and tourist potential on the basis of the geographical environment: monograph. Kamianets-Podilskyi, 332 [in Ukrainian].
- Shkola, I.M. (2003). *Management of the tourist industry*. Chernivtsi: CHTEI KNTEU, 662 [in Ukrainian].
- Boyko, Z., Horozhankina, N., Horb, K. (2020). Methods of tourist resources evaluation as a component of tourism organization. *Scientific Notes Ternopil National Volodymyr Hnatyuk Pedagogical University. Series: Geography*, 48, 1, 70–76. DOI: <https://doi.org/10.25128/2519-4577.20.1.8> [in English].